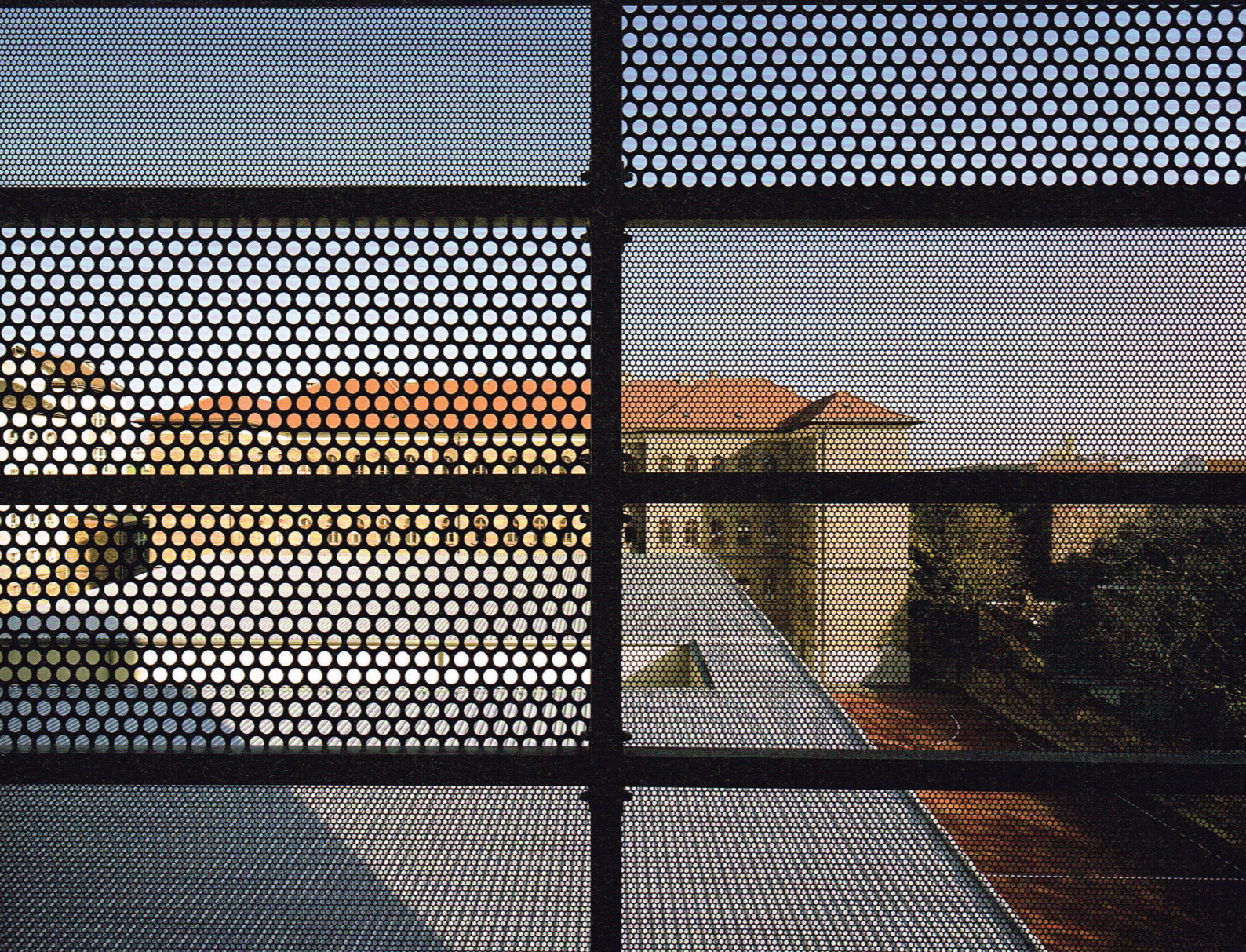

Egészséges szemlélettel With a Healthy Approach

ÉRTELMI FOGYATÉKOS GYERMEKEK ISKOLAOTTHONA, BUDAPEST
SCHOOL FOR THE MENTALLY RETARDED, SAN MARCO STREET

ÉPÍTÉSZEK / ARCHITECTS: Tarnóczy Tamás Attila – Építéskohó Kft., Balázs Mihály – Török és Balázs Építészeti Kft.
SZÖVEG / TEXT: Somogyi Krisztina
FOTÓK / PHOTOS: Bujnovszky Tamás

A főváros több mint hat évvel ezelőtt hozott döntést arról, hogy építkezésbe kezd egy egykor szeretetotthonnak épült, de sokáig főiskolaként működő régi épületben és annak udvarán, hogy az értelmileg közepesen sérült gyermekek nevelése méltó helyen folyhasson. A program igen összetett és a telekhez mérten nagyon nagy volt. Az elvárások sajátosak. Hasonló intézet az elmúlt évtizedekben nem készült.

A pályázatot megnyerő Tarnóczy Tamás épületét szeptemberben adták át. Az elmúlt hat év alatt az eredeti elképzelés számos ponton sűrűsödött és egyszerűsödött, egy feszes szerkesztésű, kissé divatos építészeti ideától ellépett egy logikus, humánus megoldás felé. A beruházói szándék maradéktalanul teljesült: az intézményben nagyon igényes környezetben tanulhatnak és élhetnek azok a gyermekek, akiknek sorsa úgy hozta, hogy ilyen ellátásra rászorulnak.

Tarnóczy Tamás az elmúlt években sorra sikerrel szerepelt az országos pályázatokon. Ez azért is komoly teljesítmény, mert ezeken a feladatokon teljesen önállóan gondolkodik, pályamunkáit egyedül készíti. Hatalmas teherbírással, makacs módszerességgel mindig időre teljesíti. Első megvalósult önálló épülete sok más tervezői értékét is hitelesen mutatja. Az intézmény bejárása után elementáris volt bennem az élmény, hogy az építészet igenis rendteremtés: a lényeglátás, logikai készség és rendszerező gondolkodás a siker egyik legfontosabb jellemzője.

A San Marco és Bécsi út közötti telken óvodát, általános iskolát, speciális szakiskolát, gyermekotthont, diákotthont és pedagógiai szakszolgálatot kellett elhelyezni tornatermekkel, uszodával, étkezővel, foglalkoztató helyiségekkel, különlegesen szigorú tűzvédelmi és biztonsági előírások betartása mellett, 175 szellemileg közepesen sérült gyermek számára. Ezekre a gyerekekre hiba lenne egynemű csoportként gondolni: egyrészt igen különböző korúak, hiszen 3-24. évükig lehetnek ebben az intézményben, másrészt igen különböző okokhoz (betegségek, születési és familiáris eredetű rendellenességek, szindrómák) visszavezethető a korlátozottságuk, így képességeik is igen sokfélék. A helyzet tehát valóban összetett, Tarnóczy elképzelése azonban képtelyszerűen egyszerű: a századfordulós épülettel szemben, ahhoz méretben,

The capital made a decision more than six years ago to start out a construction project in an old building with a yard. This edifice had been erected to function as a hospice, later on was used as a college for a long time, so that the education and training of children with moderate mental retardation could at last have a home it deserves. No similar institution had been completed in the past few decades. Six years later the original conception was concentrated and simplified at several points: it has a tight structure and has moved away from the slightly fashionable architectural ideal towards a logical and humane solution.

The building erected after Tamás Tarnóczy's design winning the competition was inaugurated in September. The intention of the investor has been realized to the full: children in need of such provision can study and live in a highly demanding environment. After a tour of the institution I saw it clearly that one of the secrets of its architectural success lies in systematization: the ability to see the essence, logical talent and systematizing thinking.

On the lot a kindergarten, a primary school, a specialized trade school, children's home, dormitory and pedagogical service had to be accommodated with gyms, a swimming-pool and occupational rooms, whilst complying with especially strict regulations of fire-protection and safety for 175 children with moderate mental retardation. The situation is indeed a complex one. Tarnóczy's concept, however, is as simple as a formula: facing the turn-of-the-century building, a new one has been erected on the other side of the lot similar to it in size, mass and orientation. The first one is meant for education, whilst the new one houses a students' and children's home. These two buildings facing each other form the frame for the development, the constructed, artificial border of a unique world. Amongst them lower and smaller pent-roofed buildings fill in the space

tömegben és elhelyezkedésben is teljesen hasonló új épületet rakott le a telek Bécsi úti oldalán. Míg az elsőben az oktatás folyik, addig az újban diákotthon (1-3. emelet) és gyermekotthon (4-5. emelet) kapott helyet. E két egymást néző épület adja a telepítés keretét, egy sajátos világ megépített határát. Köztük alacsonyabb méretű, fél-nyeregvetős épületek töltik ki teljesen a teret: itt a nagyterű közösségi funkciók (tornaterem, uszoda, étkező) kaptak helyet.

Az új épület a régihez finom mozdulattal közelít, épp csak hozzálép, hozzányúl. Ez a kapcsolódás jelentésteli: az új és a régi ház építészeti állításai is következetesen elválnak. A századfordulós téglapépület felújítása során a méltóságteljes jelenlét erősítése lehetett a cél, ebben a részletek műves megjelenítése is fontos szerepet kapott. Az új épületekben a díszítésnek ez a léptéke érthető módon hiányzik. Ott a belső-belső térkapcsolatok és a fényviszonyok gazdagsága vonja magára a figyelmet. Mind a két ház hitelesen érvel saját kora mellett. Tetszik, ahogyan a két épület egymás felé fordul. Kétféle lyuk-architektúra néz egymással farkasszemet: a hagyományos téglapépület ablakokkal, párkányokkal tagolt homlokzatának ellenpontja egy hatalmas perforált fémfelület, amely a lakórészekhez vezető külső folyosókat védelmi okokból határolja. A látványt a szürke elemek között elhelyezett, izgalmas tetszőlegességgel megjelenő piros elemek, és az itt-ott hagyott kis nyílások adják. Finom eszköze ez a funkcionális díszítésnek.

A nyitott folyosók szervesen kapcsolódnak ahhoz a tervezői helyzetelemzéshez, hogy az itt élő gyerekek egy része csak a tanárokkal tett séták során mozdul ki az intézményből, tehát szinte egész életét e falak között éli le. Tarnóczy logikája szerint fontos, hogy a napszakok és évszakok változását a gyerekek napi szinten megérezzék: reggel az új épületben lévő „otthonukból” iskolába indulva ők is kinti ruhába öltöznek még akkor is, ha csak egy folyosót kell az iskoláig bejárniuk. Ez a fel-leöltöztetés persze többletterhet ró a nevelőkre, de általa az idő ciklikussága természetes módon érzékelhető, így az épületbe szorult mikrovilág kapcsolatot tart a makro-világgal, a valósággal. Ilyen értelemben az épület is része annak a pedagógiai erőfeszítésnek, amely az értelmileg sérült gyermekek társadalmi integrációjára is törekszik.

Kívülről szemlélve érthető módon távolságtartó az intézmény: a San Marco utcából egy szépen rendezett előkert a századfordulós középületet, „hátrébb tolja”, a Bécsi út fele pedig kifejezetten zárt a látvány. A belső térben e zártság érzetét jelentősen oldja, hogy a meghatározó élményt átlatások és belső fényfolyosókra való megnyílások jelentik. A belső terek komponálásában bizonyosan fontos szerepet játszhattak azok az előképek, iskolai épületek, amelyeket Balázs Mihály tervezett, s amelynek munkálataiban Tarnóczy, mesterének felkérésére, részt vett. Különösen a Práter utcai PPKE Információs

entirely: this is where large-size communal functions (gym, swimming-pool, dining hall) are found. The new building approaches the old one with a delicate and gentle gesture, just stepping out towards it to touch it. This engagement is rich in meanings: the architectural statements of the new and the old house separate from each other in a consistent way. During the reconstruction of the fin-de-siècle brick building the goal may have been to reinforce the majestic presence, in which the sophisticated representation of details also plays an important role. Spatial relations within the new building and the richness of light conditions attract attention to themselves. I like the way the two buildings turn towards each other. Two different types of hole-architecture are opposed here: the traditional brick architecture with facades articulated by windows and cornices as contrasted with an enormous perforated expanse of metal that due to safety reasons border the outer corridors leading to the residential quarters. The view is defined by red surfaces placed amongst the grey components excitingly and randomly completed by tiny openings left here and there. The open corridors are integrally associated with the designer's analysis of the situation according to which some of the children living here only step out of the building when taking a walk with their teachers, which means they actually live within these walls almost all throughout their lives. According to Tarnóczy's logic, it is important for children to experience the changes of the parts of the day and seasons day by day: in the morning leaving their „home” in the new building they also put on their „walking-out” clothes even if it is only a corridor they have to walk along to get to school. This change of clothes is an extra task for their educators, but it is a process through which the cyclic character of time is perceptible in a natural way, the micro-world locked into the building keeps in contact with the exterior reality. In this sense the building becomes part of the pedagogical effort which also aims at the social integration of mentally handicapped children.

Viewed from the outside it is understandable that the institute is a perceptibly reserved one: located in San Marco Street a well-ordered and kept front garden pushes back the fin-de-siècle building appearing an enclosed sight towards Bécsi Road. The interior space counterbalances the impression of closedness as the definitive experience is defined by the transparencies and openings into the interior light corridors. One may ask what kind of picture this complex spatial organization could make up in the consciousness of a mentally retarded child. There is no general answer to this question, but the idea that the visual beauty offered by the build-

